

تأثیر معماری مساجد اصفهان بر کلیساهای ارامنه در دوره صفویه (با معرفی کلیسای وانک در مجموعه ی سورپ آمانا پر گیج)

زینب محمودی

گچساران ۱۰۸ دستگاه سپاه منازل توسعه مسکن فاز ۱ کوچه پاسداران ۲، z_mahmoodi1991@yahoo.com

چکیده

در طول تاریخ بشریت مهاجرت همواره از تأثیرگذارترین عوامل بر فرهنگ و تمدن ملت ها بوده است. مهاجرت ها به دلایلی مختلف چون رسیدن به شرایط اقلیمی یا اقتصادی مطلوب تر، وقوع سوانح طبیعی، عوامل و فشارهای سیاسی و ... صورت می گرفت و به تبع خود تأثیرات متقابل بسیاری بر فرهنگ ملت مهاجر و سرزمین های مهاجرپذیر داشت. کوچ اجباری ارمنیان، در اوایل قرن یازدهم هجری قمری به اصفهان، به دستور شاه عباس اول از جمله این مهاجرت ها و از بارزترین مصادیق این تأثیرات است که به دلیل تفاوت های مذهبی و فرهنگی تأثیرات متقابل عمده ای بر فرهنگ و معماری ارمنیان و شهر اصفهان داشته است. این پژوهش به شیوه ی توصیفی _ تحلیلی و با استفاده از مطالعات کتابخانه ای، مقالات و نشریات معتبر گردآوری شده است. هدف از این پژوهش بازشناسی ویژگی ها، شباهت ها و تفاوت های اصلی در مساجد و کلیساهای اصفهان در دوره ی صفوی است که سعی شده است به چگونگی تأثیر معماری کلیساهای ارامنه اصفهان از معماری ایرانی _ اسلامی دوران صفویه و اینکه نحوه به کارگیری عناصر معماری مساجد دوره صفوی، در چه مکان هایی از کلیسا مشاهده می شود؟ پاسخ داده شود.

علاوه بر دستاوردهای این پژوهش که شامل تمایزات بین دو بنای مذهبی مذکور از جمله نحوه قرارگیری بناها با محور جغرافیایی، تفاوت های مشهود در زمینه تزئینات، اشتراکات موجود از جمله مفاهیم معنوی و مفهوم دسته بندی فضاها و شکل های هندسی مرکبی که در معماری هر دو بنا دیده می شود، در بررسی معماری جلفای اصفهان به شکل گیری و سیر تحول کلیساها و تأثیرپذیری از معماری مساجد اصفهان و نیز وجوه تمایز معماری جلفا با معماری صفویه پرداخته خواهد شد.

واژه های کلیدی: عصر صفویه، مساجد اصفهان، کلیساهای ارامنه، دیرآمانا پر گیج، کلیسا وانک

۱- مقدمه

بر اساس شواهد تاریخی سرزمین ایران در بیشتر ادوار مکان امنی برای همه ی ادیان توحیدی بوده است. پیروان ادیان با فرهنگ های مختلف، هنگامی که به این سرزمین پناه آوردند تحت تأثیر فرهنگ ایران قرار گرفته اند. از جمله آن ها، ارامنه منطقه جلفای اصفهان هستند. پس از اعلام پایتختی اصفهان و انجام مقدمات امر، شاه عباس اول جمعی از ارامنه را از جلفای ارمنستان واقع در کنار رود ارس به اصفهان کوچ داد. (یوسفیان، ۱۳۸۹: ۵) در این راستا، احتیاج به مراکز عبادی، آنها را بر آن داشت، تا با کسب اجازه از دربار صفوی نسبت به ساخت کلیسا اقدام نمایند. ارمنیان پس از ورود به پایتخت صفویه، در شهر و